

KURIKULUM NASTAVNOG PREDMETA POLITIKA I GOSPODARSTVO ZA GIMNAZIJE

A. SVRHA I OPIS PREDMETA

Nastavni predmet Politika i gospodarstvo omogućuje učeniku stjecanje ekonomske i političke pismenosti. Učenik stječe znanja o politici kao sadržaju (policy), političkim institucijama (polity) i političkim procesima (politics) te razvijanje političke kulture za aktivno sudjelovanje u oblikovanju političke zajednice, za uključivanje u procese donošenja odluka koje se tiču svakog člana političke zajednice. Svrha učenja i poučavanja predmeta stvaranje je poticajnog okružja za razvoj učenika u informirane, aktivne i odgovorne građane u zajednici kojoj pripadaju, punoj različitosti, na lokalnoj, nacionalnoj i globalnoj razini. Političko obrazovanje, uključujući državljansko i građansko obrazovanje, važan je aspekt cjelokupnog obrazovanja učenika, činitelj je stvaranja i stabilnosti suvremenih demokracija. Potiče učenika na promišljanje o razlikama između državljanina kao subjekta javne sfere koji odlučuje o ustrojstvu i funkcioniranju zajednice polazeći od racionalnog izbora između varijanti njezina dobra i građanina kao subjekta u odnosima civilnoga društva koji se opredjeljuje na osnovi svojih pojedinačnih interesa ili interesa skupine. Upoznavanjem i razumijevanjem civilnoga društva građanin osvještava svoj potencijalni utjecaj na političke procese i to upravo udruživanjem i zajedničkim djelovanjem s drugim građanima što povećava njihovu društvenu moć. Učenika se potiče na uključivanje u rad različitih organizacija. Sudjelovanjem u aktivnostima organizacija civilnoga društva učenik razvija sposobnosti i stavove kao što su tolerancija i povjerenje koji doprinose razvoju demokratske političke kulture. Razumije da je sloboda udruživanja vrijednost sama po sebi i da predstavlja temelj demokracije.

Unutar ovog nastavnog predmeta potiče se razvijanje političkog mišljenja, kritičkog promišljanja, stvaranje demokratske i građanske svijesti kod mladih ljudi. Učenicima se omogućuje istraživanje i razumijevanje upravljanja političkom zajednicom, razvijanja javnih politika, interesnih odnosa i moći unutar političke zajednice. Kritički se promišljaju i analiziraju prava i odgovornosti povezane s državljanstvom, ulogom vlasti te kako građani mogu sudjelovati u političkim procesima i djelovati na zaštiti interesa građana i općeg dobra. Razumijevanje vlastitih vrijednosti, vrijednosti drugih ljudi i briga o zaštiti ljudskih prava omogućuju učenicima razvijanje odgovornih stavova, tolerancije i suživota u različitosti.

Proučavanjem ljudskih prava omogućuje se unaprjeđivanje temeljnih načela i vrijednosti definiranih UN-ovom Općom deklaracijom o pravima čovjeka, brojnim međunarodnim dokumentima, kao i Ustavom Republike Hrvatske; promiče se osviještenost o aktualnim pitanjima i sporovima vezanima uz ljudska prava u Hrvatskoj i svijetu te se poboljšava razumijevanje ljudskih prava, sukoba i ostalih pitanja koja se u tom području javljaju. Poznavanjem ljudskih prava, osnovnih demokratskih načela i procedura zasnovanih na ostvarenju funkcioniranja pravne države, Politika i gospodarstvo omogućuje učeniku sudjelovanje u izgradnji kvalitetnijih društvenih odnosa, integraciju i uspješnu komunikaciju ne samo u europskim, već i svjetskim procesima.

Nastavni predmet omogućuje učenicima stjecanje znanja o ekonomiji/gospodarstvu kao znanosti (economics) i praksi gospodarenja dobrima (economy). Njegovo učenje i poučavanje omogućuje razvoj ekonomske pismenosti. Učenici će razumjeti i kritički promišljati o načinima raspolaganja ograničenim resursima i zadovoljenju ljudskih potreba i želja. Analizirat će i vrednovati ulogu inovativnosti, rada i proizvodnje u stvaranju osobnog i društvenog blagostanja. Razumjet će sustav tržišnog gospodarstva, razvijati poduzetnost i odgovoran odnos prema osobnim i javnim financijama. Spoznat će važnost društveno odgovornog poslovanja prema lokalnoj zajednici i širem okruženju. Poučavanje uključuje etičko promišljanje o krajnjim ljudskim ciljevima, vrijednostima i svrhama ekonomskog djelovanja.

Nastavni predmet Politika i gospodarstvo neizostavan je dio društveno-humanističkog područja kurikuluma. Razvija političku i ekonomsku pismenost koje olakšavaju razumijevanje kontinuiranih i složenih društvenih promjena. Otvoren je za nove sadržaje, metode i oblike rada. Stjecanjem znanja, razvijanjem vještina i usvajanjem stavova, učenik se priprema za aktivno i odgovorno sudjelovanje u rješavanju sadašnjih i budućih društveno-ekonomskih problema u zajednici.

B. ODGOJNO-OBRAZOVNI CILJEVI UČENJA I POUČAVANJA

Zahtjev za stjecanjem temeljnoga znanja, vještina i stavova svakoga učenika radi njegova političkoga i ekonomskoga obrazovanja te aktivnoga i odgovornoga uključivanja u proces donošenja odluka koje se tiču svakoga od njih ostvaruje se učenjem i poučavanjem Politike i gospodarstva.

Nastavni predmet Politika i gospodarstvo svakom učeniku treba omogućiti da:

usvoji znanja o obilježjima političke i ekonomske zajednice; razvije kompetencije za informirano, aktivno i odgovorno djelovanje u javnom životu lokalne, nacionalne, europske i globalne zajednice promičući ljudska prava i njegujući suživot u različitosti

upozna ustrojstvo vlasti Republike Hrvatske; njeguje domoljublje te usvaja demokratska načela i vrijednosti

spozna i razumije uloge i odgovornosti različitih razina i oblika vlasti u suvremenim društvima; načine na koje građani odgovorno i učinkovito sudjeluju u političkom i ekonomskom djelovanju u uvjetima slobode izbora i tržišne slobode te u promicanju poduzetnosti

razvije sposobnost postavljanja pitanja, kritičkog mišljenja i suočavanja s političkim i ekonomskim problemima, događajima i potencijalima u lokalnoj, državnoj, europskoj i globalnoj zajednici te sposobnost donošenja odluka za ostvarivanje vlastitoga i općega dobra.

C. KONCEPTI U ORGANIZACIJI PREDMETNOG KURIKULUMA

Složenost društvenih, političkih i ekonomskih odnosa, stalan proces promjena kojima je svijet danas izložen, globalizacija, umnožavanje kontakata među različitim kulturama i brza razmjena informacija stavljaju pred učenika izazovne zadatke razumijevanja obilježja političke i ekonomske zajednice, položaja čovjeka u njoj te aktivnoga i odgovornoga djelovanja. Organiziranje informacija, povezivanje ideja, pronalaženje uzroka i modela strukturirano je u mehanizme za kategoriziranje, odnosno u učenje vođeno domenama/konceptima, a ne tematskim područjima. Učenje i poučavanje temeljeno na konceptima omogućuje učeniku razumijevanje događaja u društvu, procjenu odgovornosti različitih subjekata u tim događajima i pronalaženje odgovora na pitanja o politici i ekonomiji u svakodnevnom iskustvu.

Sadržaji učenja i poučavanja te ishodi nastavnog predmeta Politika i gospodarstvo strukturirani su u tri temeljne domene/koncepta:

- Politička pismenost
- Ekonomska pismenost
- Civilno društvo

Koncepti se međusobno prožimaju u sadržajnom i funkcionalnom smislu. Pridonose razvoju konceptualnog znanja i mišljenja usmjerenog na bolje razumijevanje političke i ekonomske zajednice, jačanje osjećaja pripadnosti zajednici, mogućnosti utjecanja i participiranja u političkim procesima, skladnije integriranje te zadovoljenje potreba uz promicanje osobnog i općeg dobra zajednice. Kontekst učenja proizlazi iz prošlosti, sadašnjosti i budućnosti te iz prostora unutar i izvan Republike Hrvatske.

Koncepti doprinose iskustvenom učenju o društvenim, političkim, ekonomskim pojavama i procesima. Učenje se kontinuirano nadograđuje participativnim i suradničkim metodama poučavanja. Učenik aktivno sudjeluje u svim procesima učenja i poučavanja. Uči iz različitih izvora znanja, vježba kritičko mišljenje, uči služiti se informacijama, rješavati probleme i surađivati.

Usvajanjem znanja o političkim i ekonomskim pojmovima razvija se poštovanje vrijednosti i načela demokracije: slobode, ravnopravnosti, pravednosti, odgovornosti, solidarnosti i dr. Učenik se odgovorno ponaša u demokratskom društvu u skladu s principima održivog razvoja. Kritičkim promišljanjem o ekonomiji, učenik analizira kako pomiriti ekonomski rast i održivi razvoj, uči cijeniti vrijednosti rada i poduzetništva te shvaća njegovu važnost kao izvor blagostanja u društvu.

Očekivani odgojno-obrazovni ishodi poučavanja definirani domenama Politike i gospodarstva omogućuju postupan razvoj kompetencija komunikacije, suradnje, rješavanja problema, donošenja odluka, kreativnosti i inovativnosti, osobne i društvene odgovornosti te građanske kompetencije. Metode, oblici i načini rada omogućuju učenicima ostvarivanje afirmativnoga članstva u zajednici temeljenoga na zajedničkim vrijednostima, posebno onima povezanim s demokracijom i zaštitom ljudskih prava.

Koncept A: Politička pismenost

Učenik razumije bitne koncepte koji objašnjavaju političku zajednicu i položaj čovjeka u njoj. Istražuje i analizira djelovanje političkih sustava i organizacija te se upoznaje s vrijednostima na kojima se temelje. Kritički promišlja postojanje različitih interesa i odnosa moći unutar političke zajednice kako bi se unaprijedili politički odnosi u zajednici. Spoznaje ulogu i odgovornost vlasti i izvore njezine legitimnosti. Razlikuje privatni i javni prostor djelovanja, kritički promišlja o ulozi javnosti te o utjecaju medija na oblikovanje javnoga mnijenja. Istražuje položaj i ulogu građana u hrvatskom društvu, Europskoj uniji i svijetu. Promišlja i prosuđuje položaj Republike Hrvatske u europskim integracijama i organizacijama te u globalizacijskim procesima. Poznaje koncept vladavine prava i razumije važnost poštovanja zakona Republike Hrvatske u rješavanju društvenih, političkih i gospodarskih pitanja. Razumije nužnost poštovanja demokratskih procedura i institucija te važnost djelovanja organizacija civilnoga društva i uključivanja građana u njihov rad.

Koncept B: Ekonomska pismenost

Učenik razumije ideje koje objašnjavaju ekonomsku zajednicu i položaj čovjeka u njoj. Upoznaje djelovanje ekonomskih sustava i organizacija. Analizira izvore ekonomske aktivnosti, spoznaje kako ljudi pristupaju, koriste i upravljaju resursima na temelju političkih odluka. Razumije značaj inovativnosti, ekonomskih procesa (proizvodnje, raspodjele, razmjene i potrošnje) i ulogu rada u stvaranju što više razine osobnog i društvenog blagostanja. Upoznaje osnove financijskog sustava države i njegovu važnost za cjelokupni gospodarski i društveni razvoj zajednice. Razumije važnost odgovornoga upravljanja financijama. Uči se poduzetnosti u prepoznavanju, zaštiti i razvoju vlastitog i zajedničkog dobra u neposrednoj okolini, nacionalnom gospodarstvu i globalnoj zajednici. Kritički promišlja o složenosti promjena kojima je svijet danas izložen uspostavljanjem globalne ekonomije. Promišlja i spoznaje da se razvojem globalno konkurentnih znanja i tehnologija uspostavlja globalno tržište, dolazi do preraspodjele moći i položaja nacionalnih ekonomija te novih izazova ekonomije u sklopu održivoga gospodarskog razvoja. Ekonomska pismenost je preduvjet za donošenje racionalnih gospodarskih i političkih odluka i pojedinca i društva.

Koncept C: Civilno društvo

Učenik se upoznaje s političkim i ekonomskim perspektivama za aktivan i odgovoran izbor političke i ekonomske opcije. Osvještavanjem svojih potencijala i potencijala lokalne zajednice, učenik kritički promišlja, analizira političke i ekonomske pojave i procese te oblikuje vlastite stavove. Razvija participacijske vještine koje omogućavaju utjecaj na donošenje političkih odluka, sposobnost za suradnju s drugima kako bi ostvarili zajedničke ciljeve, sposobnost za djelovanje u grupi i njezino održavanje te sposobnost zagovaranja i pregovaranja. Razumije da građani udruživanjem s drugim građanima i zajedničkim djelovanjem povećavaju svoju socijalnu moć i mogući utjecaj na političke procese. Zauzima se i participira u djelovanju organizacija civilnoga društva. Angažira se na ostvarivanju suradnje s institucijama vlasti u lokalnoj i nacionalnoj zajednici te na europskoj razini radi postizanja dobrobiti zajednice i općeg dobra. Upoznaje se s ekonomskim

moogućnostima lokalne zajednice i države, kritički promišlja o ulaganjima, financijskim planovima, poduzetničkim inicijativama i ljudskim potencijalima u ostvarivanju blagostanja zajednice. Usvaja znanja i razvija sposobnosti zaštite ljudskih prava te aktivnim sudjelovanjem u razvoju demokratskih odnosa, pravde i mirotvorstva, ravnopravnosti i vladavine prava jača demokratsku političku kulturu. Povećava informacijsku pismenost i suradnju te se upoznaje s mogućnostima virtualnog prostora za političko i ekonomsko djelovanje i odgovorno se njime koristi.

D. ODGOJNO-OBRAZOVNI ISHODI I RAZINE USVOJENOSTI ISHODA PO KONCEPTIMA

Odgojno-obrazovni ishodi i razine usvojenosti jednako su definirani za sve srednjoškolske programe obrazovanja sukladno kurikulumom planiranom broju sati. U srednjoškolskim kurikulumima u kojima je planirano više od jednog sata nastave tjedno učitelj može ovisno o potencijalima i/ili interesima učenika produbiti/ili proširiti učenje i poučavanje preporukama za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda.

U tablicama su odgojno-obrazovni ishodi učenja i poučavanja Politike i gospodarstva označeni dvoslovnom kraticom PG, zatim oznakom domene, primjerice A, te brojčanom oznakom ishoda unutar određene domene.

U tablicama se nalazi opis razine »dobar« usvojenosti (ostvarenosti) odgojno-obrazovnih ishoda, a detaljan opis svih četiriju razina – zadovoljavajuća, dobra, vrlo dobra i iznimna – naći će se u metodičkome priručnik

Koncept A. Politička pismenost		
odgojno-obrazovni ishodi	razrada ishoda	odgojno-obrazovni ishodi na razini usvojenosti »dobar« na kraju razreda
PG A.1 Učenik argumentirano objašnjava obilježja političke zajednice i položaj građana u njoj.	Prepoznaje i opisuje politiku kao racionalnu djelatnost uređenja zajednice i javnih odnosa. Navodi i objašnjava političke subjekte i procese. Analizira politički sustav; uspoređuje različite vrste političkih sustava i oblike državnog uređenja. Propituje zaštitu ljudskih prava u političkoj zajednici. Uspoređuje različite izvore informacija i propituje utjecaj medija na oblikovanje javnog mnijenja i javnih politika.	Uspoređuje političke subjekte i procese te razlikuje oblike državnog uređenja i vrste političkih sustava.
Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: ishodi će se ostvarivati kroz sadržaje iz dostupnih i relevantnih izvora znanja kao što su stručna politološka i ekonomska literatura, izvorni tekstovi (npr. Ustav RH i drugi zakoni, pravilnici i dokumenti važeći za Republiku Hrvatsku, EU i ostale zemlje svijeta), stručni radovi, propisani udžbenici, metodološki priručnici, digitalni obrazovni sadržaji, na primjer, video konferencije (TED talks i sl.), znanstveni portali (Hrčak – portal znanstvenih časopisa RH i dr.).		
Preporuke za ostvarivanje ishoda: preporuča se upotreba različitih aktivnosti, tehnika i oblika rada i suvremenih nastavnih metoda koje potiču istraživački duh, kreativnost, samostalnost, razvoj komunikacijskih vještina, kritičko promišljanje i motiviraju na aktivno sudjelovanje u političkom životu, na primjer, samostalno istraživanje zadane ili izabrane teme, pisanje eseja, izrada plakata, računalnih prezentacija i multimedijjskih/digitalnih sadržaja, mini istraživanja, diskusije, debate, predavanja, intervjui, simulacije, projektni rad (individualni i grupni), učeničke mape, film, terenska nastava i dr. Pored navedenog preporuča se rabiti pristupe koji u središte stavljaju učenika, njegovo iskustvo i sposobnosti.		
PG A. 2 Učenik analizira različite strukture vlasti i koncept vladavine prava.	Imenuje institucije vlasti i objašnjava njihove nadležnosti. Istražuje načelo diobe i načelo legitimnosti vlasti. Analizira političke izborne procese. Navodeći primjere, objašnjava koncept vladavine prava. Analizira pravnu, društvenu i moralnu odgovornost vlasti i građana u jačanju pravne države.	Objašnjava načelo diobe vlasti i načelo legitimnosti, uspoređuje nadležnosti institucija vlasti i navodi sastavnice izbornog procesa.
Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: ishodi će se ostvarivati kroz sadržaje iz dostupnih i relevantnih izvora znanja kao što su stručna politološka i ekonomska literatura, izvorni tekstovi (npr. Ustav RH i drugi zakoni, pravilnici i dokumenti važeći za Republiku Hrvatsku, EU i ostale zemlje svijeta), stručni radovi, propisani udžbenici, metodološki priručnici, digitalni obrazovni sadržaji, na primjer, video konferencije (TED talks i sl.), znanstveni portali (Hrčak – portal znanstvenih časopisa RH i dr.).		

Preporuke za ostvarivanje ishoda:

preporuča se upotreba različitih aktivnosti, tehnika i oblika rada i suvremenih nastavnih metoda koje potiču istraživački duh, kreativnost, samostalnost, razvoj komunikacijskih vještina, kritičnost i motiviraju na aktivno sudjelovanje u političkom životu, na primjer: samostalno istraživanje zadane ili izabrane teme, pisanje eseja, izrada plakata, računalnih prezentacija i multimedijjskih/digitalnih sadržaja, mini istraživanja, diskusije, debate, predavanja, intervjui, simulacije, projektni rad (individualni i grupni), učenčke mape, film, terenska nastava i dr. Pored navedenog preporuča se rabiti pristupe koji u središte stavljaju učenika, njegovo iskustvo i sposobnosti.

Koncept B. Ekonomska pismenost

odgojno-obrazovni ishodi	razrada ishoda	odgojno-obrazovni ishodi na razini usvojenosti »dobar« na kraju razreda
PG B.1 Učenik argumentirano objašnjava obilježja ekonomske zajednice i položaj građana u njoj.	Prepoznaje ograničenost resursa i objašnjava posljedice njihove ograničenost. Navodi ekonomske procese. Uspoređuje i objašnjava ekonomske sustave i organizacije te objašnjava ulogu države u gospodarstvu. Analizira djelovanje ekonomskih zakona. Istražuje procese inovativnosti, poduzetnosti i konkurentnosti. Procjenjuje društveno odgovorno poslovanje i odlučivanje.	Uspoređuje i objašnjava ekonomske sustave i organizacije te ulogu države u gospodarstvu.

Sadržaj za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda:

ishodi će se ostvarivati kroz sadržaje iz dostupnih i relevantnih izvora znanja kao što su: stručna politološka i ekonomska literatura, izvorni tekstovi (npr. Ustav RH i drugi zakoni, pravilnici i dokumenti važeći za Republiku Hrvatsku, EU i ostale zemlje svijeta), stručni radovi, propisani udžbenici, metodološki priručnici, digitalni obrazovni sadržaji, na primjer: video konferencije (TED talks i sl.), znanstveni portali (Hrčak – portal znanstvenih časopisa RH i dr.).

Preporuke za ostvarivanje ishoda:

preporuča se upotreba različitih aktivnosti, tehnika i oblika rada i suvremenih nastavnih metoda koje potiču istraživački duh, kreativnost, samostalnost, razvoj komunikacijskih vještina, kritičnost i motiviraju na aktivno sudjelovanje u političkom životu, na primjer: samostalno istraživanje zadane ili izabrane teme, pisanje eseja, izrada plakata, računalnih prezentacija i multimedijjskih/digitalnih sadržaja, mini istraživanja, diskusije, debate, predavanja, intervjui, simulacije, projektni rad (individualni i grupni), učenčke mape, film, terenska nastava i dr. Pored navedenog preporuča se rabiti pristupe koji u središte stavljaju učenika, njegovo iskustvo i sposobnosti.

PG B. 2 Učenik procjenjuje izazove ekonomije u sklopu održivoga gospodarskog razvoja.	Navodi i uspoređuje gospodarske aktivnosti u različitim područjima s obzirom na iskoristivost resursa. Prepoznaje pojam globalnog tržišta. Uspoređuje aktualne ekonomske procese na domaćem i globalnom tržištu. Objašnjava načine zaštite socijalnih i ekonomskih prava. Opisuje ulogu financijskih institucija i njihov utjecaj na nacionalne i/ili regionalne ekonomije. Analizira povezanost ljudskog djelovanja i ekonomskog razvoja s očuvanjem okoliša i gospodarskim rastom.	Uspoređuje aktualne ekonomske procese na globalnom tržištu i objašnjava načine zaštite socijalnih i ekonomskih prava.
--	---	---

Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda:

ishodi će se ostvarivati kroz sadržaje iz dostupnih i relevantnih izvora znanja kao što su: stručna politološka i ekonomska literatura, izvorni tekstovi (npr. Ustav RH i drugi zakoni, pravilnici i dokumenti važeći za Republiku Hrvatsku, EU i ostale zemlje svijeta), stručni radovi, propisani udžbenici, metodološki priručnici, digitalni obrazovni sadržaji, na primjer: video konferencije (TED talks i sl.), znanstveni portali (Hrčak – portal znanstvenih časopisa RH i dr.).

Preporuke za ostvarivanje ishoda:

preporuča se upotreba različitih aktivnosti, tehnika i oblika rada i suvremenih nastavnih metoda koje potiču istraživački duh, kreativnost, samostalnost, razvoj komunikacijskih vještina, kritičnost i motiviraju na aktivno sudjelovanje u političkom životu, na

primjer: samostalno istraživanje zadane ili izabrane teme, pisanje eseja, izrada plakata, računalnih prezentacija i multimedijjskih/digitalnih sadržaja, mini istraživanja, diskusije, debate, predavanja, intervjui, simulacije, projektni rad (individualni i grupni), učeničke mape, film, terenska nastava i dr. Pored navedenog preporuča se rabiti pristupe koji u središte stavljaju učenika, njegovo iskustvo i sposobnosti.		
PG B. 3 Učenik analizira ekonomske potencijale gospodarstva lokalne zajednice i procjenjuje društvenu odgovornost poduzetništva te mogućnost poduzetničke inicijative.	Navodi resurse i poslovne organizacije koje djeluju u lokalnoj zajednici. Upoznaje se s proračunom lokalne zajednice te ispituje potencijale i potrebe. Proučava planirana ulaganja i investicije lokalne zajednice, mogućnosti korištenja poticajnih sredstava iz različitih izvora. Informira se o stanju na tržištu i potrebama građana. Razumije štetnost korupcije za društvo i zauzima se za učinkovito suprotstavljanje korupciji.	Opisuje potencijale i potrebe lokalne zajednice.
Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: ishodi će se ostvarivati kroz sadržaje iz dostupnih i relevantnih izvora znanja kao što su: stručna politološka i ekonomska literatura, izvorni tekstovi (npr. Ustav RH i drugi zakoni, pravilnici i dokumenti važeći za Republiku Hrvatsku, EU i ostale zemlje svijeta), stručni radovi, propisani udžbenici, metodološki priručnici, digitalni obrazovni sadržaji, na primjer: video konferencije (TED talks i sl.), znanstveni portali (Hrčak – portal znanstvenih časopisa RH i dr.).		
Preporuke za ostvarivanje ishoda: preporuča se upotreba različitih aktivnosti, tehnika i oblika rada i suvremenih nastavnih metoda koje potiču istraživački duh, kreativnost, samostalnost, razvoj komunikacijskih vještina, kritičnost i motiviraju na aktivno sudjelovanje u političkom životu, na primjer: samostalno istraživanje zadane ili izabrane teme, pisanje eseja, izrada plakata, računalnih prezentacija i multimedijjskih/digitalnih sadržaja, mini istraživanja, diskusije, debate, predavanja, intervjui, simulacije, projektni rad (individualni i grupni), učeničke mape, film, terenska nastava i dr. Pored navedenog preporuča se rabiti pristupe koji u središte stavljaju učenika, njegovo iskustvo i sposobnosti.		
Koncept C. Civilno društvo		
odgojno-obrazovni ishodi	razrada ishoda	odgojno-obrazovni ishodi na razini usvojenosti »dobar« na kraju razreda
PG C.1 Učenik procjenjuje i promiče zaštitu i razvoj ljudskih prava te sudjelovanje građana u razvoju demokratskih odnosa	Istražuje ljudska prava, definira pojam prava na ljudsko dostojanstvo i objašnjava da ono pripada svima bez obzira na različitosti. Uočava primjere kršenja ljudskih prava u svojoj okolini. Razumije pojam civilnog društva i njegovu važnost u razvoju demokracije. Opisuje važnost institucionalne zaštite individualnih i kolektivnih prava na razini Republike Hrvatske, Europe i svijeta. Razlikuje pravnu, političku i moralnu razinu odgovornosti u zaštiti ljudskih prava. Objašnjava važnost sudjelovanja u demokratskom odlučivanju radi zaštite i promicanja osobnih i društvenih interesa. Iskazuje privrženost načelima uzajamnog razumijevanja, suradnje, povjerenja i solidarnosti među ljudima. Zauzima se za uklanjanje stereotipa, predrasuda, diskriminacije i drugih oblika nepravednog i nehumanog postupanja prema ljudima po različitoj osnovi.	Opisuje važnost civilnog društva i institucionalne zaštite individualnih i kolektivnih prava na razini Republike Hrvatske, Europe i svijeta. Razlikuje pravnu, političku i moralnu razinu odgovornosti u zaštiti ljudskih prava.
Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: ishodi će se ostvarivati kroz sadržaje iz dostupnih i relevantnih izvora znanja kao što su: stručna politološka i ekonomska literatura, izvorni tekstovi (npr. Ustav RH i drugi zakoni, pravilnici i dokumenti važeći za Republiku Hrvatsku, EU i ostale zemlje		

svijeta), stručni radovi, propisani udžbenici, metodološki priručnici, digitalni obrazovni sadržaji, na primjer: video konferencije (TED talks i sl.), znanstveni portali (Hrčak – portal znanstvenih časopisa RH i dr.).		
Preporuke za ostvarivanje ishoda: preporuča se upotreba različitih aktivnosti, tehnika i oblika rada i suvremenih nastavnih metoda koje potiču istraživački duh, kreativnost, samostalnost, razvoj komunikacijskih vještina, kritičnost i motiviraju na aktivno sudjelovanje u političkom životu, na primjer, samostalno istraživanje zadane ili izabrane teme, pisanje eseja, izrada plakata, računalnih prezentacija i multimedijskih/digitalnih sadržaja, mini istraživanja, diskusije, debate, predavanja, intervjui, simulacije, projektni rad (individualni i grupni), učeničke mape, film, terenska nastava i dr. Pored navedenog preporuča se rabiti pristupe koji u središte stavljaju učenika, njegovo iskustvo i sposobnosti.		
PG C.2 Učenik argumentirano objašnjava povezanost političkog i ekonomskog sustava Republike Hrvatske i položaj građana u njoj.	Primjenjuje Ustav RH i imenuje institucije vlasti, opisuje i uspoređuje njihove nadležnosti, navodi primjere iz svakodnevnog života. Analizira načelo trodiobe vlasti u RH. Tumači parlamentarni politički sustav RH i procjenjuje učinke institucija vlasti i osiguranje vladavine prava. Tumači temeljne odrednice gospodarskog sustava RH. Objašnjava upravljanje hrvatskim resursima na temelju političkih odluka. Opisuje proces uspostave samostalnosti i suvereniteta Republike Hrvatske te proces političke i gospodarske tranzicije.	Objašnjava politički i gospodarski sustav RH. Opisuje povezanost politike i ekonomije.
Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: ishodi će se ostvarivati kroz sadržaje iz dostupnih i relevantnih izvora znanja kao što su: stručna politološka i ekonomska literatura, izvorni tekstovi (npr. Ustav RH i drugi zakoni, pravilnici i dokumenti važeći za Republiku Hrvatsku, EU i ostale zemlje svijeta), stručni radovi, propisani udžbenici, metodološki priručnici, digitalni obrazovni sadržaji, na primjer: video konferencije (TED talks i sl.), znanstveni portali (Hrčak – portal znanstvenih časopisa RH i dr.).		
Preporuka za ostvarivanje ishoda: preporuča se upotreba različitih aktivnosti, tehnika i oblika rada i suvremenih nastavnih metoda koje potiču istraživački duh, kreativnost, samostalnost, razvoj komunikacijskih vještina, kritičnost i motiviraju na aktivno sudjelovanje u političkom životu, na primjer: samostalno istraživanje zadane ili izabrane teme, pisanje eseja, izrada plakata, računalnih prezentacija i multimedijskih/digitalnih sadržaja, mini istraživanja, diskusije, debate, predavanja, intervjui, simulacije, projektni rad (individualni i grupni), učeničke mape, film, terenska nastava i dr. Pored navedenog preporuča se rabiti pristupe koji u središte stavljaju učenika, njegovo iskustvo i sposobnosti.		
PG C.3 Primjenjuje participacijske vještine u aktivnostima civilnog društva.	Prepoznaje vlastite interese i povezuje se s drugima radi ostvarivanja zajedničkih interesa poštujući demokratska načela. Služi se komunikacijskim i participacijskim vještinama u zagovaranju zajedničkih interesa radi potencijalnog utjecaja na političke i ekonomske procese.	
Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: Ishod se ostvaruje na sadržajima predloženim za ostvarenje ishoda A.1, A.2, B.1, B.2, B.3, C.1 i C.2		
Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: preporuča se poticati participaciju učenika u svim aktivnostima koje se provode u učionici, školi, nastavnim i izvannastavnim aktivnostima, školskim i izvanškolskim projektima te stečena saznanja, vještine i stavove primijeniti u aktivnostima civilnog društva na razini lokalne zajednice i šire, a iskustva ostvarena u području civilnoga društva integrirati u život i razvoj škole.		

Nastavni predmet Politika i gospodarstvo dio je društveno-humanističkog područja. Povezanost sa svim nastavnim predmetima iz tog područja vidljiva je u ostvarivanju zajedničkih, očekivanih postignuća i razvoju kompetencija. Kurikulum nastavnog predmeta Politika i gospodarstvo usmjeren je na njegovanje demokratskih vrijednosti, poznavanje političkog i gospodarskog sustava RH i EU, razvijanje ljudskih prava i sloboda, tolerancije, nenasilnog rješavanja problema, prihvaćanje različitosti kao i suradnju s drugim pojedincima i uz poticanje osobne i društvene odgovornosti.

Nastavni predmet Politika i gospodarstvo povezan je s drugim odgojno-obrazovnim područjima.

Povezanost s matematičkim područjem ostvaruje se na primjerima utvrđivanja rezultata izbora, izračuna mandata za Hrvatski sabor, ekonomske pismenosti i drugih gospodarskih pokazatelja. Zajedno s jezično-komunikacijskim područjem učenik se učenjem i poučavanjem Politike i gospodarstva osposobljava za kritičko čitanje i pisanje, oblikovanje i izražavanje vlastitoga mišljenja te se potiče razvoj medijske kulture. Predmet je povezan s tehničkim i informatičkim područjem kroz upoznavanje utjecaja tehnologije na gospodarski razvoj, procjenu društvenih posljedica razvoja tehnologije te afirmaciju odgovornosti u njezinu korištenju.

Uspješnom ostvarivanju ishoda učenja i poučavanja Politike i gospodarstva doprinose sve međupredmetne teme, posebice teme građanskoga odgoja i obrazovanja te Poduzetništvo, stvaranjem okruženja za razvoj poduzetnog i odgovornog građanina, promicanjem demokratske kulture i zaštite ljudskih prava i sloboda.

Stalna potreba društva za napretkom uz korištenje ograničenih izvora i brigu o održivom razvoju, sadržaj je poučavanja i primjene niza aktivnosti u međupredmetnim temama Održivi razvoj i Zdravlje, kao i u nastavnom predmetu Politika i gospodarstvo.

Kontinuiranim učenjem učenici postaju aktivni sudionici u svojoj političkoj i ekonomskoj zajednici. Učenje i znanje ugrađuju, kao potrebu, u svoj sustav vrijednosti te ih povezuju s vlastitom ulogom kompetentnih građana. Time je vidljiva povezanost s međupredmetnim temama Osobni i socijalni razvoj i Učiti kako učiti.

Načinima učenja i poučavanja te odabirom oblika i metoda rada, učenik razvija sposobnost korištenja različitih izvora što doprinosi njegovoj informacijskoj i digitalnoj pismenosti koja postaje jedan od glavnih alata za funkcioniranje u društvu ubrzanoga tehnološkoga napretka i globalizacije.

F. UČENJE I POUČAVANJE NASTAVNOG PREDMETA

Iskustva učenja

Učenik se usmjerava prema aktualnim društvenim, političkim i gospodarskim temama u neposrednom okruženju i u široj zajednici. Potiče se na samostalno pronalaženje informacija iz različitih izvora, kritičko promišljanje, raspravljanje i izgrađivanje osobnih stavova.

Poučavanje se ostvaruje suradničkim učenjem u kojemu je svaki učenik uključen u proces učenja i poučavanja. Radi ostvarivanja ishoda učenja, učenici surađuju s različitim dionicima lokalne i šire zajednice, primjerice jedinicama lokalne uprave i samouprave, drugim institucijama vlasti, gospodarskim subjektima, nevladinim organizacijama kao i drugim školama u zemlji i inozemstvu.

Iniciranjem različitih projekata (primjerice, simulacija sjednice predstavničkog tijela građana, simulirano suđenje, osnivanje poduzeća) omogućuje se iskustveno učenje i individualizirani pristup poučavanja. Poučavanje i učenje Politike i gospodarstva usmjereno je na stvaranje okruženja za razvoj kompetencija učenika za odgovorno participiranje u civilnom društvu, političkoj i ekonomskoj zajednici. Ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda polazi od postojećih znanja, vještina i interesa učenika.

Pristup učenju i poučavanju temelji se na demokratskim načelima. Učeniku se omogućuje aktivno učenje kojim prepoznaje i imenuje probleme, istražuje, kritički promišlja i provjerava rješenja u zajedničkim aktivnostima.

Ostvarivanju odgojno-obrazovnih ishoda pridonose interaktivne metode poučavanja. U učenju i poučavanju za ljudska prava primarna je odgojna komponenta, stoga je nužno diskutirati o vrijednostima, stavovima i osjećajima te omogućiti učeniku okruženje za razvoj demokratskog svjetonazora. Učenika se potiče na izražavanje svojega mišljenja i argumentirano raspravljanje, kreativno razmišljanje i poštovanje različitih stavova. Pritom se razvijaju osjećaji odgovornosti i solidarnosti koji karakteriziraju aktivnoga i savjesnoga građanina.

Za učenike s posebnim odgojno-obrazovnim potrebama (učenici s teškoćama i daroviti učenici) učitelji planiraju kurikulum usmjeren na učenika. Osobitosti/teškoće učenika zahtijevaju njima sukladne individualizirane/diferencirane postupke, ciljeve učenja, razinu ostvarenosti odgojno-obrazovnog ishoda, opseg i dubinu sadržaja učenja te strategije i aktivnosti poučavanja kojima se žele ostvariti postavljeni ishodi, kao i načini vrednovanja ostvarenih postignuća.

Primjenom različitih metoda suradničkoga, participativnoga i iskustvenoga učenja i poučavanja unapređuju se osnovne vještine kritičkoga mišljenja, uključujući uočavanje, komunikaciju, rješavanje problema i zaključivanje.

Uloga učitelja

Učiteljeva je uloga organizirati i usmjeravati proces poučavanja i učenja u kojem je učenik kreator svojega znanja. Učitelj predlaže aktivnosti, prilagođava iskustva učenja, upućuje na resurse i prikladne materijale za učenje o političkim i ekonomskim sadržajima, pojavama i procesima i, gdje je to moguće, uključuje učenika u proces odabira. Motivira, potiče i ohrabruje učenika u procesu razvoja političke i ekonomske pismenosti. Stvara kontekst za učenje, odabire pristupe kojima osigurava poštovanje različitosti učenika i njihovih stilova učenja. Potiče osjećaj zajedništva u učionici u kojoj se svaki učenik osjeća uključen i prihvaćen.

Učitelj posređuje između učenika i znanja, pomaže učeniku da razvije kognitivne i metakognitivne strategije učenja. Promicanjem rasprava, usporedbom stajališta i poticanjem konstruktivnog izražavanja osjećaja pomaže učeniku oblikovati i izraziti mišljenje i svoje ideje o društvenoj, političkoj i/ili ekonomskoj pojavi koju proučava. Učitelj potiče intelektualnu aktivnost i sposobnost apstraktnog mišljenja.

Učitelj i učenik imaju komplementarne odgovornosti: učitelj razviti diferencirane strategije učenja i poučavanja kako bi učenik postigao odgojno-obrazovna očekivanja, primjerice kritičko mišljenje, rješavanje problema, komunikacijske vještine, a učenik povezati znanja i vještine te sudjelovati u zajednici kao odgovoran građanin.

Materijali i izvori

Kurikulumski pristup usmjeren na razvoj kompetencija traži u organizaciji učenja i poučavanja otvoreni didaktičko-metodički sustav koji omogućuje učeniku uspješno učenje, stjecanje znanja te razvoj vještina i stavova. Uz propisane udžbenike, Ustav Republike Hrvatske i ostalu stručnu literaturu kao osnovne materijale, poučavanje se temelji i na iskustvenom učenju.

Učitelji mogu rabiti pisane i multimedijske materijale (novinske članke, TV-emisije, reportaže, filmove i dr.) kao izvor za proučavanje aktualnih političkih i ekonomskih situacija. Izbor materijala treba prilagoditi ostvarivanju odgojno-obrazovnih ishoda te potrebama i interesima učenika. Ovakav pristup pridonosi većoj zainteresiranosti i motiviranosti učenika. Aktivnost učenika usmjerava se na kritičku analizu informacija iz medija, na korištenje digitalnih nastavnih sadržaja i aplikacija, video-konferencija i na praćenje društvenih mreža, što pridonosi boljem razumijevanju kompleksnih društveno-političkih i ekonomskih situacija. Za ostvarivanje određenih ishoda moguće je pozvati goste predavače i/ili provoditi izvanučioničku nastavu. Poželjno je upućivati učenika na korištenje i drugih izvora informacija.

Okružje

Učenje i poučavanje izvodi se u poticajnom i sigurnom okružju koje učeniku omogućuje usredotočenost na usvajanje znanja, razvoj vještina, razvijanje samostalnosti i odgovornosti, oblikovanje stavova, prateći pritom njegove interese, potrebe i sposobnosti. Otvorenom komunikacijom svih sudionika procesa učenja i poučavanja, međusobnim povjerenjem i poštovanjem osobnosti učenika razvija se osjećaj sigurnosti i zajedništva. Proces učenja i poučavanja provodi se u školskom, izvanškolskom i virtualnom okružju.

U školama se izvodi u učionicama i/ili u drugim didaktički opremljenim prostorima (školske knjižnice, kabineti) koji zadovoljavaju tehničke uvjete za izvođenje različitih aktivnosti i posjeduju odgovarajuću informatičku tehnologiju.

Izvanučioničke aktivnosti provode se u suradnji s političkim i gospodarskim subjektima na svim razinama društva, što omogućuje učeniku iskustveno učenje.

U virtualnom okružju učenik se usmjerava na kritičko promišljanje o digitalnim sadržajima i na njihovo odgovorno korištenje.

Vrijeme učenja i poučavanja

U nastavnomu predmet Politika i gospodarstvo koncepti Politička pismenost, Ekonomska pismenost te Civilno društvo međusobno se prožimaju tijekom ukupnoga procesa učenja i poučavanja. Učitelj ima autonomiju u planiranju potrebnog vremena za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda pojedine domene poštujući pritom interese, potrebe i mogućnosti učenika. Planiranjem procesa učenja i poučavanja potrebno je predvidjeti vrijeme za realizaciju izvanučioničke nastave.

Grupiranje učenika

Planiranjem procesa učenja radi ostvarivanja određenih odgojno-obrazovnih ishoda i uspješnijeg razvoja kompetencija, učenici se mogu podijeliti u različite skupine pri čemu učitelj ima autonomiju. Grupiranje se izvodi na temelju različitih interesa učenika, sposobnosti i posebnih odgojno-obrazovnih potreba neovisno o broju učenika u skupini. Kriteriji grupiranja ponajprije su motivirani ostvarivanjem ciljeva učenja i razvoja potencijala učenika.

G. VREDNOVANJE USVOJENOSTI ODGOJNO-OBRAZOVNIH ISHODA

Vrednovanje je sastavni dio procesa poučavanja i učenja kojem pridonose učenik i učitelj radi unapređenja učenja i napredovanja učenika.

Temeljno polazište za ostvarivanje ove svrhe je usklađeno povezivanje odgojno-obrazovnih ishoda učenja, planiranih aktivnosti učenika, načina poučavanja i načina vrednovanja i ocjenjivanja. Postupci vrednovanja trebaju pratiti mogućnosti, interese i potrebe učenika. U procesu vrednovanja učenik aktivno sudjeluje stalnim promišljanjem o vlastitom doprinosu, aktivnostima i mogućnostima poboljšanja kvalitete učenja. Nedvosmislena pravila i jasni kriteriji vrednovanja učenicima pomažu u razumijevanju aspekata učenja koji se vrednuju, u shvaćanju toga što čini uspješnu izvedbu te u usmjeravanju učenja na ono što je važno znati i moći učiniti.

Procjena postignuća pokazuje razinu usvojenosti odgojno-obrazovnih ishoda učenja. Učitelj sustavno i redovito prati i procjenjuje postignuća učenika.

Elementi vrednovanja su:

usvojenost temeljnih koncepata (političke pismenosti, ekonomske pismenosti i civilnoga društva)

primjena usvojenih koncepata

Navedeni elementi vrednovanja su jednakovrijedni pri određivanju zaključne ocjene koja predstavlja sumarnu procjenu usvojenosti odgojno-obrazovnih ishoda nakon jedne godine učenja i poučavanja nastavnog predmeta. Definirane razine usvojenosti ishoda služe kao opći orijentir pri određivanju zaključne ocjene.

Načini vrednovanja su sumativno (vrednovanje naučenoga) i formativno (vrednovanje za učenje i vrednovanje kao učenje). Sumativno vrednovanje provodi se usmenim i pisanim provjerama učenikovih postignuća. Tijekom provjere učitelj postavlja zadatke zatvorenog i otvorenog tipa imajući u vidu da su otvoreni tipovi zadataka usmjereni na odgovore na pitanja kako (mogućnosti), zašto (interesi, uvjerenja, vrijednosti i stavovi), za koga/za što te da potiču asocijacije i razmišljanje, promišljanje, povezivanje, usporedbu i analizu, dok su zatvoreni tipovi zadataka disocijativni i usmjereni su na odgovore na pitanja što, gdje i kada te se njima provjerava znanje temeljnih koncepata.

Uz uobičajene usmene i pisane provjere učeničkih postignuća koje su prilagođene njihovim individualnim mogućnostima i potrebama, integrirano se prate razumijevanje, primjena znanja, analiza te istraživačke, komunikacijske vještine i izražavanje stavova. Za vrednovanje takvih složenih načina rada učenik istražuje zadanu ili izabranu temu, obrađuje ju u kontekstu predviđenih znanja i oblikovanih stavova te iznosi zaključke u nekom obliku. Preporučljivi načini rada kojima se vrednuje učenikovo postignuće su: pisanje eseja, izrada plakata, računalnih prezentacija i multimedijskih/digitalnih sadržaja, diskusija, debata, intervju, simulacije, projektni rad, učeničke mape i dr.

Za vrednovanje navedenih načina rada preporučuje se korištenje kriterija: poznavanje i razumijevanje zadanih pojmova, primjena zadanih pojmova i povezanost s obrađenom temom, opseg i dubina istraženosti teme na zadanim izvorima, jasnoća, inovativnost i kreativnost prikazanih grafičkih rješenja, elokventnost i komunikacijske sposobnosti pri izlaganju, samostalnost u radu i sl. Učitelj autonomno i odgovorno procjenjuje učinkovitost navedenih oblika rada i postignutih rezultata. Kriterij procjene postignuća predočuje se bodovnom listom i listom procjene s jasno razrađenim kriterijima očekivanja pri izradi zadataka. Ukupna (pr)ocjena ostvarenosti zadatka proizlazi iz zbroja bodova određenih po svakom zadanom kriteriju, što uključuje kvantitativno i kvalitativno vrednovanje prema odgovarajućem obrascu procjene.

Ostvarivanje postignuća odgojno-obrazovnih ishoda koji uključuju vrijednosne stavove prepoznavanja, razvijanja i iskazivanja pozitivnih osobnih i društvenih vrijednosti, zbog svoje formativne prirode, iskazuju se kontinuiranim praćenjem, opisnim i kvalitativnim procjenjivanjem te kao rezultat imaju povratne informacije o učenju i rezultatima učenja. Osobita pozornost pridaje se osposobljavanju učenika za samovrednovanje vlastitog učenja.

Na kraju godine učitelj daje zaključnu ocjenu. Zaključna ocjena predstavlja sumarnu procjenu usvojenosti ishoda učenja i poučavanja. Uz zaključnu ocjenu, učitelj daje procjenu razvijenosti sljedećih elemenata generičkih kompetencija: odgovornost, samostalnost i samoinicijativnost, komunikacija i suradnja. U tu svrhu koristi se lista procjene i ljestvica od tri stupnja: potrebna podrška, dobro, izvrsno.

Zaključna brojčana ocjena i procjena razvijenosti kompetencija propisano se dokumentiraju svjedodžbom.